

A photograph of a dancer in a white and red costume performing on a dark stage. The dancer is wearing a long, flowing white skirt with a red band at the hem. They are barefoot and captured in a dynamic pose, with one leg lifted and arms extended. The background is dark, and the lighting highlights the dancer's form.

Jonas Rutgeerts

Re-act

Over re-enactment in de hedendaagse dans

A GENT
msterdam

Editorial Note

The book series *AGENT. New Theses in Performance Research* aims to provide a public forum for the dissemination of excellent research in the field of Theatre and Performance Studies. It encourages outstanding young researchers to contribute their Master and PhD dissertations focussing on topics related to dance, theatre and performance in a global context, as well as music theatre, video art, installation art, activist performances and digital theatre. These works are written in English or Dutch and are informed by philosophical approaches to aesthetics and ethics, by sociological and political concepts as well as critical postcolonial, queer and gender theories. Access to such research texts brings a knowledge of historiographical and theoretical foundations to the public.

AGENT. New Theses in Performance Research is a co-operation between Belgium and The Netherlands – two countries internationally known for their innovative and radical forms of experimental theatre. The editors of this series, Prof. dr. Kati Röttger (chair of the Institute of Theatre Studies at the University of Amsterdam) and Prof. dr. Katharina Pewny (Professor for Performance Studies at the University of Gent) champion international work on theatre and performance and promote its mediation in English, Dutch and German languages.

Katharina Pewny and Kati Röttger

AmsterdamGENT – New Theses in Performance Research

Volume 7

Kati Röttger and Katharina Pewny, Eds.

Jonas Rutgeerts

Re-act:

Over re-enactment in de hedendaagse dans

Tectum Verlag

Jonas Rutgeerts

Re-act:

Over re-enactment in de hedendaagse dans

© Tectum Verlag Marburg, 2015

ISBN 978-3-8288-6265-4

(Dieser Titel ist zugleich als gedrucktes Buch
unter der ISBN 978-3-8288-3562-7 im Tectum Verlag erschienen.)

ISSN 2196-4599

AmsterdamGENT

New Theses in Performance Research | Vol. 7

Series edited by Kati Röttger (University of Amsterdam)

and Katharina Pewny (University of Gent)

Coverillustration: © Umschlagabbildung: Dieter Hartwig, Fabian
Barba in *A Mary Wigman Dance Evening*, 2009

Visit us at: www.tectum-verlag.de

Bibliografische Informationen der Deutschen Nationalbibliothek

Die Deutsche Nationalbibliothek verzeichnet diese Publikation
in der Deutschen Nationalbibliografie; detaillierte bibliografische
Angaben sind im Internet über <http://dnb.ddb.de> abrufbar.

A CIP catalogue record for this book is available from the **Deutsche
Nationalbibliothek**.

INHOUDSOPGAVE

1	WOORD VOORAF.....	8
2	INLEIDING: RE-ENACTMENT EN HEDENDAAGSE DANS	10
2.1	Fabian Barba – A Mary Wigman dance Evening (AMWDE)	17
2.2	Martin Nachbar - Urheben Aufheben	21
3	EEN DISCONTINUE TRADITIE.....	26
4	DE GELIJKENISSEN TUSSEN DE HISTORISCHE RE- ENACTMENT EN DE RE-ENACTMENT IN DE DANS	37
4.1	Historische re-enactment	37
4.2	Re-enactment in de dans	48
5	HET VERSCHIL TUSSEN DE HISTORISCHE RE-ENACTMENT EN DE RE-ENACTMENT IN DE DANS	54
5.1	Onvoltooid verleden tijd	54
5.2	De nostalgische reflex van de historische re-enactment ...	57
5.3	Het naleven van de geschiedenis	63
5.4	Excursie: Het politieke en het gedenken van het verleden	70
5.5	De “will to re-enact” en de re-ensceneerbaarheid van de dans.....	73
5.5.1	Martin Nachbar - Urheben Aufheben:	75
5.5.2	Fabian Barba – AMWDE:	86
6	DE RE-ENACTMENT EN HET ‘NIEUWE’	93

7	CONCLUSIE	97
8	POST-SCRIPTUM: RE-ENACTMENT EN DE FIGUUR VAN DE KUNSTENAAR.....	101
9	BIBLIOGRAFIE.....	104

*One has to dig up the dead, over and over again [...]
The future only arises out of dialogue with the dead.
Heiner Müller*

*The future is not related to the past as an actualisation of its becoming, but finds itself in a rupture between something which has not happened and something which has yet to happen.
Bojana Kunst*

1 WOORD VOORAF

Het schrijven van dit werkstuk over re-enactment in de dans is een proces van lange adem geweest. In de tijdspanne van ruim twee jaar heb ik geprobeerd om mij te verdiepen in de omgang van dans met zijn verleden in het algemeen en de re-enactment in het bijzonder. Dit verliep niet van een leien dak. Tientallen pagina's zijn in de prullenmand verdwenen en nog meer ideeën zijn enkel gevonden om ze later weer te verliezen. Ondanks dit kronkelende pad heb ik echter wel fundamentele stappen in mijn denken gezet. Stappen die mijn denken over dans en theater fundamenteel beïnvloeden en die ik zonder dit stuk niet zou kunnen hebben gemaakt. In die zin zou ik dit werkstuk dan ook beschrijven als de neerslag van een denk-beweging. Een beweging die zich, soms vloeiend en soms met horten en stoten, een weg heeft gebaand doorheen een voor mij onontgonnen gebied. Een beweging ook die nog in volle gang is en mij hopelijk nog verder in het nieuwe gebied zal brengen.

Ik zou hier een aantal mensen willen bedanken zonder wie ik deze bewegingen nooit had kunnen maken. Vooreerst zou ik Lena Lansbergen willen bedanken, zonder wiens steun ik dit werk nooit tot een goed einde zou hebben gebracht. Ook mijn ouders dank ik graag voor de cruciale rol die zij speelden in het mogelijk maken van dit proces. Daarnaast ook dank aan Bernadette Rutgeerts bij wie ik dag en nacht terecht kon met taalkundige en andere vragen. Ook een bijzonder woord van dank voor mijn begeleider Prof. Dr. Bram van Oostveldt. Zijn steun, kritische lezing en vele opmerkingen hebben ervoor gezorgd dat niet alleen dit werkstuk werd wat het nu is, maar ook ikzelf sta waar ik nu sta. Hiervoor ben ik hem veel dank verschuldigd.

Tot slot, zou ik willen afsluiten met een citaat van Cioran dat ik in het begin van dit werkproces heb opgepikt en dat dit proces alles in beschouwing genomen misschien wel het scherpst weergeeft: *“Een serieuze, fatsoenlijke denker begrijpt niets van de geschiedenis en kan er ook niets van begrijpen. De geschiedenis is daarentegen wonderwel in staat een sardonisch erudiet groot genot te bezorgen.”*

2012

Zoals hierboven beschreven was het schrijven van deze scriptie een werk van lange adem. Niet alleen heeft het twee jaar geduurd om de originele masterscriptie af te werken, daarna duurde het nog eens bijna drie jaar voor het werkstuk was getransformeerd tot deze publicatie. Drie jaar waarin mijn ideeën omtrent het onderwerp en het theoretisch kader dat het onderwerp ondersteunt op veel plaatsen zijn geëvolueerd en veranderd. Zo moet ik vaststellen dat een aantal ideeën in dit werkstuk nog niet helemaal tot wasdom zijn gekomen (de idee van het ‘nieuwe’, de figuur van de kunstenaar, etc.). Ook zou ik, wanneer ik het werk nu zou schrijven, een aantal zaken op een andere manier formuleren (hier denk ik onder andere aan de idee van discontinuïteit). Ondanks deze verschuivingen in mijn denken, heb ik echter besloten om het werkstuk grotendeels in zijn oorspronkelijke vorm te publiceren. De voornaamste reden hiervoor is het feit dat de serie, waarin het werk wordt gepubliceerd, vertrekt vanuit de idee om de masterscriptie uit te geven. Het leek mij dan ook logisch om de vorm van de originele scriptie te behouden en mijn bewerking te beperken tot een grondige redactie en het uitwerken van een aantal details die in het oorspronkelijke werk onderbelicht bleven.

Naast de mensen die ik in mijn oorspronkelijk nawoord hebt bedankt – en die ik nog steeds oneindig dankbaar ben voor de hulp die zij niet alleen bij het oorspronkelijke werkstuk, maar ook bij de finale redactie voor de publicatie hebben geboden – zou ik graag Fanne Boland willen bedanken voor haar grondige lezing van en commentaren op het werkstuk en Prof. dr. Katharina Pewny (UGent) en Prof. dr. Kati Röttger (UvA) omdat ze mij de kans hebben gegeven om dit werk uit te geven in de serie Agent. Tot slot wil ik ook Fabian Barba en Martin Nachbar heel erg hard bedanken voor hun medewerking aan dit project.

2015

2 INLEIDING: RE-ENACTMENT EN HEDENDAAGSE DANS

You have to love dancing to stick to it, it gives you nothing back, no manuscripts to store away, no paintings to show on walls and maybe hang in museums, no poems to be printed and sold, nothing but that single fleeting moment when you feel alive.¹

Hedendaagse dans heeft een zeer complexe relatie met het verleden. Deze complexiteit begint bij de relatie ten opzichte van de tijd. Als geen ander medium is dans verbonden met – of gebonden aan – de tijd. Dans heeft letterlijk tijd nodig. De beweging kan zich alleen manifesteren in en doorheen de tijd. Dansbewegingen vragen tijd, nemen tijd, volgen elkaar op in de tijd, etcetera. Dit besef vinden we ook terug in theoretische benaderingen van de dans. Zo stelt de Franse filosoof Paul Valéry dat dans niets meer is dan “de creatie van een soort tijd”² en besluit de Duitse socioloog Siegfried Kracauer dat dans kan worden gereduceerd tot “het markeren van de tijd”³. Dans is dus onlosmakelijk vervlochten met de tijdelijkheid. Dit verbond met de tijd vormt volgens velen echter niet alleen het primaire kenmerk, maar ook de achilleshiel van de dans: “Dance gives you nothing back”. Doordat dans zo verbonden is met tijd, verdwijnt hij samen met diezelfde tijd. Dans heeft geen materieel

¹ Merce Cunningham, geciteerd in: Theresa Brayshaw & Noel Witts (eds.), *The twentieth-century performance reader*, London & New York, Routledge, 2013, p. 153.

² Paul Valéry, ‘Filosofie van de dans’. [Vert. Piet Meeuse], In: Johan Reyniers (ed.), *Het dansende lichaam. Klassieke teksten over hedendaagse dans*. Leuven, Kritak, 1994, p. 41.

³ “Dance has been transformed into a mere marking of time.” [Siegfried Kracauer, ‘Travel and Dance’. In: *The Mass Ornament. Weimar Essays*. [Vert. Thomas Y. Levin], London & Cambridge, Harvard University Press, 1995, p. 66].